

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Patrik Svensson: Ankeriaan testamentti

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2020

Rights: CC BY 4.0

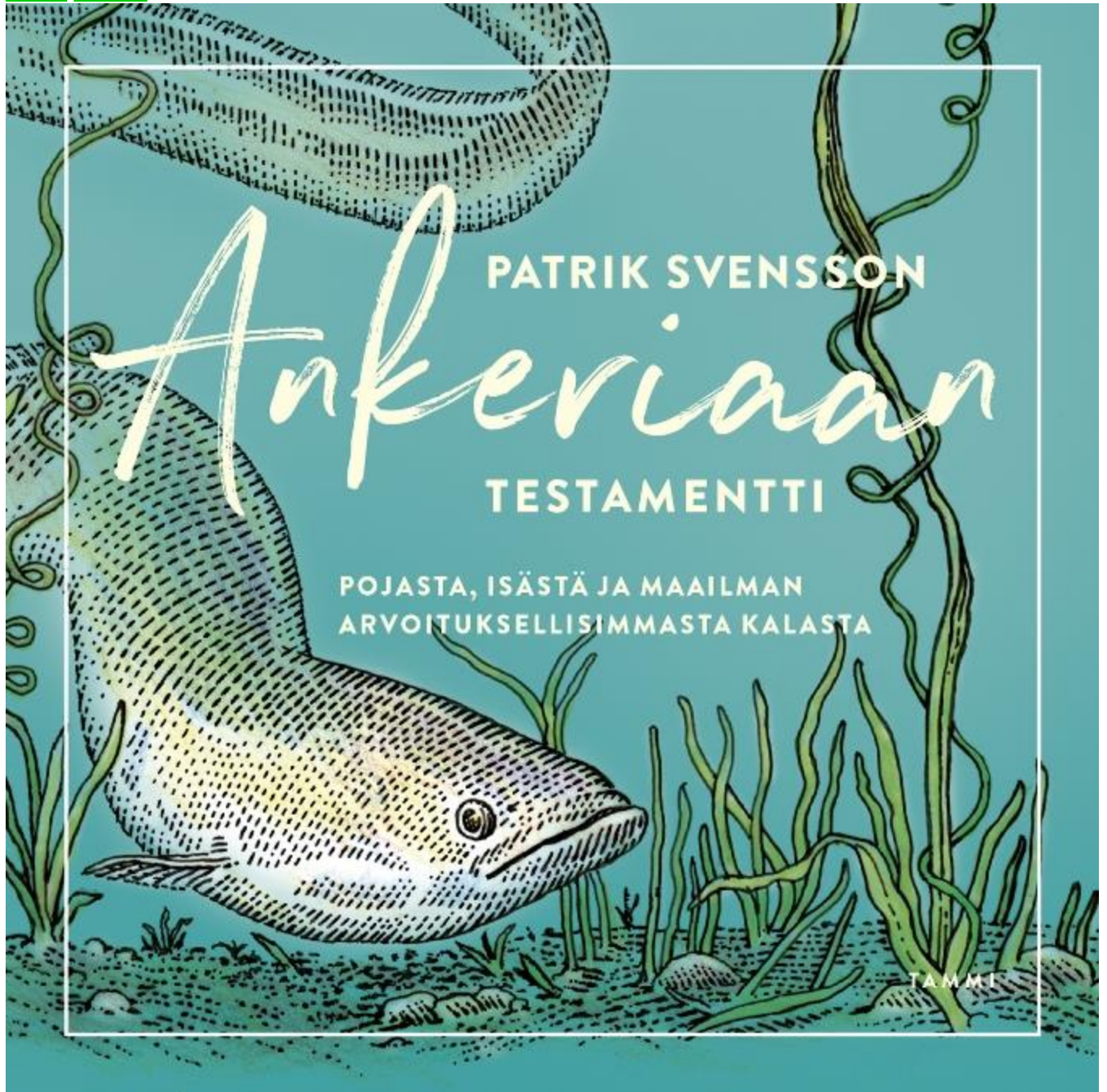
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2020). Patrik Svensson: Ankeriaan testamentti. Maailmankirjat :
käännöskirjallisuuden verkkolehti, 3.2.2020. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/patrik-svensson-ankeriaan-testamentti/>

Patrik Svensson: Ankeriaan testamentti

[PM/29 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (3.2.2020)

Ankerias on outo tapaus, ja tästä outoudesta Patrik Svenssonin esseeromaani kertoo. Ankerias voi elää jopa 80 –vuotiaaksi ja pysyä vain kilon kokoisena; toisaalta ankerias voi kasvaa yli kolmekiloiseksi, riippuen

olosuhteista. Ankerias voi olla monta tuntia kuivalla maalla ja virkkoa, on epäselvää milloin se on lopultakin kuollut.

Svenssonin teos on kertomus, eikä niinkään tietoa tarjoava kirja. Se ei kerro ankeriaista nyt, se kertoo kalasta, jota mikään tieto ei tunnu saavan satimeen.

Ankeriaalle tapahtuu metamorfooseja, se muuttuu näoltään ja tavoiltaan aivan toiseksi – pitkään tutkijat luulivat että kyse on eri lajeista. Ankerias on pajunlehden näköisenä toukkana, sitten sormen kokoisena lasipuikkona – lasiankeriaana se elää rannikolla, kunnes se lähtee vaeltamaan jokia ylös muuttuen sitten mudassa viihtyväksi, himmeäksi kelta-ankeriaaksi.

Pitkät ajat, 15 – 30 vuotta kelta-ankerias elää löytämässään joenmutkassa, lammessa, järvenpoukamassa, elää vaan ei kude. Viimeinen muodonmuutos valmistaa sen kutuvaiheeseen,

”Sen ulkoasun samea ja epämääräinen kellanruskeus katoaa, sävyt terävöityvät ja kirkastuvat, selkä tummuu mustaksi, kyljet muuttuvat hopeisiksi ja niihin piirtyvät selvät viivat, ikään kuin äkillinen määrätietoisuus löisi leimansa kalan koko olemukseen. Kelta-ankeriaasta tulee hopea-ankerias.”(Svensson, 13-14).

Viimeisinä vuosinaan se muuttuu hopea-ankeriaaksi ja kutee sillä tavalla, että kuolee. Mutta tätä ei ole kukaan nähnyt.

Ankeriaan omituisuuden selvittelyn ohessa kulkee isän ja pojan tarina, yhteinen ankeriaanpyynti. Tämä tapahtui aikana jolloin ankerias ei ollut vielä sukupuuton partaalla. Svensson kuvaa suhdetta isäänsä, lempeän, vähäpuheisen miehen kanssa joelle menemisenä. Samalla hän kuvaa konkreettisesti matokoukkujen laittamista illalla ja kokemista aamuvarhaisella:

”Ankerias ei yritä ampaista pakoon niin kuin hauki saattaa tehdä, vaan se kiemurtelee yleensä sivuttain, mikä synnyttää eräänlaisen imevän vastuksen. Se on kokoonsa nähden ällistyttävän vahva ja pienistä evistään huolimatta hyvä uimari.

Vedän siimaa rantaan niin hitaasti kuin pystyn... pian olin vetänyt sen vedestä ja näin kellanruskean kiiltävän vartalon, joka kiemurteli aamun valossa. Yritin tarttua ankeriasta pään takaa, mutta sitä oli melkein mahdotonta saada pysymään paikoillaan. Kuin käärme se kietoutui käsivarteni ympärille ja kyynärpään yläpuolelle... (Svensson, 23).

Ankerias on erittäin vaikea tutkittava, ja Svensson kertoo kuinka pitkään meni, ennen kuin saatiin selville että kaikki ankeriaat matkaavat viimein kaikkialta Euroopasta takaisin samalle Sargassonmeren alueelle, missä ovat syntyneetkin.

”Jos päättää uskoa Aristotelesta, kaikki ankeriaat syntyvät liejusta”(22) ja hauskana uskomuksena Svensson tuntuu pitävän sitä Artistotelen väitettä, että ankeriaalla ei ole sukupuolta. ”Aristotelen päätelmä oli, että ankerias kerta kaikkiaan vain ilmestyy...” 23

Siitä huolimatta Svensson kertoo useista turhista yrityksistä määritellä ankeriaan sukupuoli. Oma lukunsa teoksessa on tarina nuoren Freudin kunnianhimoisesta yrityksestä olla ensimmäinen, joka löytää ankeriaan kivekset. Tuon ajan luonnontieteen sekä Freudin fallosentrisyys ilmenee pakonomaisena, mutta turhana, kivesten etsimisenä. Tähän verrattuna Aristoteles vaikuttaakin yllättävän ennakkoluulottomalta, ja Svensson jättää ankeriaan sukupuolikysymyksen käsittelemättä. Jääkin hieman epäselväksi, kuka ne kilvan etsityt ankeriaan kivekset viimein löysi. Ankeriaan käyttäytymisessä sukupuolielimillä ei ole merkitystä, kuin vasta aivan viimeisessä hopea-ankeriaan vaiheessa, kun se valuttaa ainutkertaisen kutunsa. Mutta tuo muodonmuutos on valmistautumista lisääntymiseen.

”..hopea-ankeriaan ruuansulatuselin surkastui ja se lakkasi syömästä, lisääntymiselin kehittyi ja evät ja silmät muuttuivat” (Svensson, 67).

Viimein tanskalainen Johannes Schmidt onnistui tutkimusalukseltaan käsin osoittamaan, että ankeriailla on vain yksi kutupaikka. Hän ankeriaan toukkia, ja oletti että pienimmät toukat ovat lähimpänä kutupaikkaa. Schmidt liikkui aluksellaan Atlantilla, 20 vuotta kului ennen kuin hän osoitti että toukat tulevat Sargasson mereltä. Ankeriaan arvoitus kuitenkin säilyi, Svenssonin mukaan kutevaa ankeriasta ei ole vielä nähty.

Tärkein ankeriaan dokumentoija ja kerronnallistaja on legendaarinen Rachel Carson. Hän omistautui valtameren eläimistä kirjoittamiselle, kunnes kiinnitti koko maailman huomion DDT:n aiheuttamaan tuhoon eläinkunnassa. *Äänetön kevät* –teos osoitti mikä biodiversiteettiä uhkaa.

Under the Sea Wind (1941) kertoo syvänmeren osastossa ankeriaasta, jolle Carson antaa nimen Anguilla. Hän on elänyt pienellä lammella 20 –vuotiaaksi, kunnes selittämätön kaipuu valtaa tämän naarasankeriaan, ja hän lähtee. Sargasson merelle saavuttuaan hän katoaa:

”Syvemmälle pinnan alle, kohti rotkoa, joka on meren alkukehto, missä vesi virtaa kylmänä ja hetyttömänä kuin itse aika... kohta saamme seurata painottomia pikku pajunlehtiä, ainoaa ankeriasvanhemmilta jäänyttä testamenttia ” (Svensson, 154).

Ankeriaan testamentti, teoksen suomalainen nimi viittaa Carsonin kertomukseen. Sekä Carsonin että Svenssonin teokset ovat yllättäen syntyneet samalla tavalla: aikakauslehtijuttu on laajentunut kirjaksi. Patrik Svensson julkaisi 6 vuotta sitten artikkelin ”Ålens evangelium” sen pohjalta kehittyi sitten *Ålevangeliet* esseeromaani.

Teoksen kerronta ei kuitenkaan jaksa pitää tasoaan. Se on yllättävää, koska teos voitti viime vuonna Ruotsin Finlandian eli August –palkinnon. Monin paikoin Svenssonilta loppuu asia, myös tunne ja ilmaisu hiipuvat, mutta kerronta jatkuu. Ajoittain esille nousee TVn luontodokumenttien selostajan tapaiset maneerit: asioiden toisto ja jatkuva samaan kysymykseen palaaminen. Kuulijaa se ei haittaa niin paljon kuin lukijaa. Svensson kertoo kahteen, kolmeen kertaan ankerioiden legendaarisesta kututapahtumasta Sargasson merellä – ja lähes samoin sanoin. Paras jakso on teoksen ensimmäinen luku, tiivis ja tyylikäs kuvaus ankeriaan elämästä. Toki löysät kohdat voi ohittaa nopeasti ja hidastaa taas muissa antoisissa kohdissa, koska niitäkin on.

Patrik Svensson: *Ankeriaan testamentti, pojasta, isästä ja maailman arvoituksellisimmasta kalasta* suom. Maija Kauhanen, Tammi, (2020).